

LARM for LGBT-rettigheder

Lærervejledning

KOLOFON

LARM for LGBT-rettigheder er udviklet i 2019 af

Materiale og indhold:

Andreas Beck Kronborg, LGBT Danmark
Ronja Mannov Olesen, LGBT Danmark
Malene Rungvald Christensen, Ungdomsbyen
Malte Breiding Hansen, Sabaah

Animationsfilm:

SIVIL - Socialøkonomisk kommunikationsbureau
Tone Ottilie, instruktør
Peter K. Nørgaard, komponist

Videotutorials og øvrige videoer:

Rita Ndelela

Grafisk tilrettelæggelse:

SIVIL - Socialøkonomisk kommunikationsbureau

LARM for LGBT-rettigheder er støttet med midler fra IKEA Danmark, Undervisningsministeriet og Det Danske Filminstitut.

Materialet kan findes på

Emu.dk
Larmlgbt.dk
LGBT Danmarks hjemmeside
LGBT+ Ungdoms hjemmeside og YouTube-kanal LGBT Ungdom
Ungdomsbyen.dk
Sabaah.dk

DEL 1

Normkritik i praksis

side 4 - 5

DEL 2

Lærervejledning til undervisningsslides

side 6 - 22

DEL 3

Vejledning til remediering og medieplatform

side 23 - 25

DEL 4

Ordbog & eksempler

side 26 - 29

DEL 5

Hvis du vil vide mere

side 30

DEL 6

Elevark

side 31 - 33

DEL 7

Billedgalleri

side 34 - 49

KÆRE LÆRER

Vi er begejstrede for, at du har valgt at bruge LARM for LGBT-rettigheder i din undervisning. Undervisningspakken ligger på www.larmlgbt.dk.

Der er også links til den på LGBT Danmarks, Ungdomsbyens hjemmeside og LGBT+ Ungdoms hjemmeside.

Pakken indeholder film, powerpoint til undervisning, videotutorials og vejledninger samt en medieplatform til at remediere på fra film til plakat eller til graphic novel.

UNDERVISNINGSFORLØBET ER SAMMENSAT I MODULER

Modulerne består af ét overordnet emne, som behandles på forskellig vis i øvelser og diskussioner. Du kan vælge at bryde undervisningsforløbet op i mindre dele, fordelt over dage eller uger.

Vi anbefaler, at ét modul afvikles sammenhængende. Her kan du se hvert moduls forventede varighed, som varierer alt efter klassens niveau, klassetrin, interesser og behov.

MODULER & VARIGHED

MODUL 1	MODUL 2	MODUL 3	MODUL 4	MODUL 5	MODUL 6	MODUL 7
Slide 1 - 5	Slide 6 - 10	Slide 11 - 13	Slide 14 - 17	Slide 18 - 20	Slide 21 - 23	Slide 24 - 27
Introduktion til materialet og LGBT.	Normer og rettigheder.	Køn, krop og identitet.	Minoritet og majoritet.	Krænkelse og forskelsbehandling.	Opgør med normerne.	I gang med LARM-kampagnen.
Varighed: 45 - 90 min.	Varighed: 90 - 120 min.	Varighed: 45 - 90 min.	Varighed: 120 - 180 min.	Varighed: 30 - 45 min.	Varighed: 60 - 90 min.	Varighed: 45 - 120 min.

VEJLEDNINGEN BESTÅR AF 7 DELE

- DEL 1** Normkritik i praksis - en introduktion til, hvordan du skaber et inkluderende læringsrum.
- DEL 2** Lærervejledning til undervisningslides - en-til-en vejledning til modulerne og det tilhørende powerpoint-show, som du bruger i undervisningen
- DEL 3** Vejledning til remediering og medieplatform - produktion af plakater og graphic novels
- DEL 4** Ordbog & eksempler - ordbog med begreber og eksempler på normer
- DEL 5** Hvis du vil vide mere - referencer til andre materialer
- DEL 6** Elevark - til print eller digitalt brug i øvelser og gruppearbejde
- DEL 7** Billedgalleri - billeder fra animationsfilmene til brug i øvelser eller i videre forløb, fx hvis teknikken svigter

TILGÆNGELIGHED

Materialet indeholder forskellige typer øvelser, så eleverne kan benytte forskellige måder at diskutere og udtrykke sig på. Nogle af øvelserne involverer, at eleverne skriver eller læser, men fordi disse øvelser foregår i grupper, er det muligt for elever med dysleksi eller andre indlæringsvanskeligheder at deltage. Animationsfilmene spiller en gennemgående rolle i materialet, men fordi de både har en udtryksfuld lyd- og billedside, kan elever med både syns- og hørevanskeligheder inkluderes i arbejdet med filmene. Nogle af øvelserne involverer, at eleverne står eller går, men hvis I har elever i klassen, der ikke kan gå eller stå, opfordrer vi til, at du tilpasser øvelserne, så de foregår siddende i stedet.

I denne del kan du læse om materialets faglige, metodiske og teoretiske udgangspunkt. Det er en god idé, at du gennemlæser afsnittet og ser den tilhørende video 'Normkritik i praksis' for at blive klædt på til at undervise i normer og køn og så du ved, hvad du skal være opmærksom på, i arbejdet med at skabe et læringsrum, hvor alle elever kan være med. Du finder videoen på larmlgbt.dk under lærer-menuen øverst til højre på siden.

I Del 2 kommer vi med eksempler på spørgsmål, du kan stille eleverne, for at få dem til at reflektere over normer og forsyner dig med gode pointer, som du kan bruge til at sikre dig, at dialogen om normer fører i en normkritisk retning. Undervejs falder du måske over ord, du gerne vil have uddybet betydningen af. De ord, der er markeret med lilla, kan du finde beskrevet i ordbogen i Del 4.

FOKUS PÅ NORMER, IKKE INDIVIDER

Normkritik i praksis vender blikket mod normerne i stedet for de mennesker, der bryder med normerne. Fokus er på begrænsende sociale strukturer; altså de forventninger alle møder, og som i nogle tilfælde begrænser fx LGBT-personers identitet, selvforståelse, muligheder og adfærd. Normkritisk praksis breder fokus ud, så flere kan være med til at præge normerne, og lægger vægt på, at strukturer er noget, som vi alle ligger under for. Det gør du ved, at tydeliggøre normernes forventninger til os og til eleverne og ved at have en dialog om, hvordan normer påvirker os. I forhold til kønnede normer er der fx en forventning om, at

piger er 12-tals-dygtige og dydige i forhold til udlevelse af deres behov og lyster. Der er samtidig en forventning om, at drenge skal have bestemte interesser og udvise en adfærd, der fx er vild og maskulin. Gennem normkritisk praksis undersøger vi, hvor disse forventninger stammer fra, og hvordan vi alle påvirkes af dem i vores adfærd og forståelse af os selv og hinanden.

LARM FOR LGBT-RETTIGHEDER ER HANDLINGSORIENTERET

Eleverne arbejder undersøgende og analyserende med medie billeder, samfundsinstitutioner og demokrati i et normkritisk perspektiv. De skal lave kampagner, der forholder sig til medborgerskab, ligestilling og ligeværd samt skabe plakater eller graphic novels.

FOKUS PÅ HANDLING, IKKE TOLERANCE

Ved at benytte os af en normkritisk praksis, hvor vi fokuserer på normerne og ikke den enkelte elev eller gruppe, opnår vi muligheden for at stille spørgsmålstejn ved grundene til, at bestemte befolkningsgrupper oplever diskrimination - og andre går fri. Vi graver et spadestik dybere. Det handler ikke om at udvise særlig medlidenhed eller tolerance overfor personer, som oplever modstand i form af mobning eller diskrimination.

Vi skal se på, hvem der i samfundet slår sig på normerne i form af begrænsende strukturer som medvirker til, at de har færre privilegier og rettigheder. Vi skal få øje på, italesætte og analysere, hvad og hvem, der bliver set som 'normalt', og som dermed har ansvar og magt til at ændre de normer, der påvirker os alle - og samtidig hjælpe eleverne til at kunne handle på det selv.

Vi bliver nødt til - som enkeltpersoner, skoleklasse og samfund - at se på, hvilke privilegier og blinde vinkler vi selv har og hvordan vi skaber fællesskaber, hvor alle kan være med. På den måde er normkritisk praksis grundlæggende handlingsorienteret og kræver, at vi sætter os selv i spil - modsat en tolerance-orienteret tilgang, der bare passivt tolerer minoriteter, men ikke tænker majoritetens og fællesskabets ansvar og magt ind.

GENNEM MATERIALET BIDRAGER DU OG ELEVERNE TIL FØLGENDE AF FN'S 17 VERDENSMÅL

Nr. 5: Opnå ligestilling mellem kønnene og styrke kvinders og pigers rettigheder og muligheder

Nr. 10: Reducer ulighed i og mellem lande

Læs mere om FN's 17 verdensmål samt delmålene til hvert enkelt verdensmål på verdensmaalene.dk og verdensmaal.org

VED AT BENYTTES OS AF EN NORMKRITISK PRAKSIS HAR VI TRE FORDELE

1

VI FÅR SAT ORD PÅ NORMER OG MAGTSTRUKTURER

Når vi ønsker at skabe et samfund og en skolekultur, hvor der fx er plads til biseksuelle elever, er det vigtigt, at vi aktivt er med til at ændre normerne ved at se på, hvordan de hænger sammen. Normkritisk praksis stiller spørgsmålstejn ved, at homo- og biseksuelle skal 'springe ud' fordi alle omkring dem som udgangspunkt forventer, at de er heteroseksuelle. På den måde synliggør vi, at der er en heteronorm, som konstant holdes i live og underbygges omkring os: Af de billeder, vi ser i medierne; i eventyr om prinser og prinsesser i romantisk idyl; og den måde, vi taler med hinanden om vores liv og kærestes på.

2

VI SKABER ET RUM, HVOR VI ANERKENDER NORMBRUD

Ved at fokusere på normerne opdager vi, at vi alle påvirkes af dem i større eller mindre grad, og vi kan gøre op med de forventninger vi og vores omgivelser har til eksempelvis adfærd, kønsudtryk og livsvalg. Vi siger fra overfor værdisætning af noget som mere 'rigtigt' og 'naturligt' end noget andet, fx i forhold til normer for danskhed, hudfarve, kropsfunktionalitet eller seksuel orientering. Vi styrer uden om offergørelse og at skabe 'os og dem'-modsetsninger. Vi anerkender samtidig, at minoriteter og personer, der bryder med normer, allerede og altid findes hvor vi er - også i klasseværelset og på lærerværelset, selvom vi ikke lige kan se det eller ved det. Når vi fx åbner sproget ved at gøre det mindre kønnet, arbejder vi aktivt på, at flere kan være med.

3

VI GØR OP MED DET 'NORMALE' OG TAGER ANSVAR

Vi undgår, at nogle befolkningsgrupper eller personer udpeges som 'unormale'. Vi fratager den enkelte ansvaret for at passe ind i et fællesskab, ved fx at prøve at ligne de andre og skjule deres identitet, og dermed mistrives. Det er fællesskabets ansvar at skabe et samfund og et læringsrum, hvor vi alle hører til og som er reelt tilgængeligt for os alle at deltage i og præge med de ressourcer og den mangfoldighed, vi har.

KAMPAGNEN OG DET VIDERE ARBEJDE MED NORMER

Som nævnt, har vi lavet en kort video om normkritisk praksis, som vi anbefaler, at du ser. Den giver blandt andet konkrete eksempler på måder, du kan tale om normer på. Du finder den på larmlgbt.dk under lærer-menuen øverst til højre på siden.

Vi håber, at både du og dine elever får nogle gode oplevelser med at arbejde med materialet. Vi håber, at I vil sende jeres produktioner til os via medieplatformen, og vi glæder os til at se dem.

Dette materiale er selvfølgelig ikke fyldestgørende, hverken inden for normkritisk praksis eller mediepædagogik. Der er dog rig mulighed for at fortsætte det gode arbejde, så alle elever kan opleve at høre til i skolefællesskabet, og samtidig lære mere. Vi opfordrer til, at klassen arbejder videre med normer, aktivisme, billed-, medie- og

samfundsanalyse, filmproduktion og animationsfilm.

Du kan finde henvisninger til mere viden og materialer om normkritisk praksis i Del 5: Hvis du vil vide mere.

NORMKRITISK PÆDAGOGIK

Er baseret på kritisk pædagogik, queerpædagogik og anti-oppressive pedagogy, og er udviklet af aktivister, skolelærere, pædagoger og forskere i særligt Sverige og Norge de sidste 15 år. Sidenhen er normkritisk pædagogik blevet mere og mere udbredt og videreudviklet i Danmark.

Del 2 følger en-til-en de tilhørende slides i det powerpoint-show, som du kan bruge i undervisningen. For hvert slide giver vi dig en kort vejledning i, hvordan du går til emnet og øvelserne og vi beskriver, hvilke læringsmæssige pointer de gerne skal føre frem til. Vi gør også opmærksom på, hvilke faldgruber der kan opstå og hvordan du undgår dem.

INDEN I GÅR I GANG

Lav en social aftale i klassen. Du kan med stor fordel aftale nogle spilleregler eller en 'god stil'-aftale med eleverne, inden I starter på materialet. Det vil skabe rammerne for et trygtere rum for alle, især de elever i klassen, der tilhører minoriteter og som oplever, at de selv bryder med normer for eksempelvis køn, seksuel

orientering, etnicitet og/eller normer for religion.

Skriv aftalen op på et stort stykke papir et sted, hvor alle kan se dem, og bed eleverne om at formulere reglerne positivt og konkret, og begrund dem. Rund af med at sige, at alle i klassen skal være med til at håndhæve aftalen og henvis gerne til den i løbet af undervisningen.

Det kan være rigtig interessant at vende tilbage til aftalen og arbejde videre på den, når I er færdige med undervisningsforløbet. På den måde bliver arbejdet med aftalen aktivistisk og kontinuerligt. Måske har eleverne fået nye, konkrete idéer til, hvordan I sammen udfordrer normer i klasselokalet og skaber et rart og inkluderende fællesskab?

EKSEMPLER PÅ AFTALER

- Vi værdsætter, at vi er forskellige
- Vi deltager, så godt vi hver især kan
- Vi siger fra overfor nedsættende kommentarer og ord
- Vi lytter til hinanden
- Vi griner med hinanden (ikke af hinanden)
- Vi støtter op om hinanden
- Vi undgår at sladre og tale grimt til og om hinanden
- Vi udleverer ikke private detaljer om os selv, hinanden eller andre uden for rummet
- Vi respekterer andre – både dem, der er til stede i rummet og dem, der ikke er

1. VELKOMMEN TIL LARM FOR LGBT-RETTIGHEDER

Se filmen om undervisningspakken på www.larmlgbt.dk eller på [youtube](https://www.youtube.com/watch?v=...).

SÅDAN GØR DU

Se filmen sammen med eleverne.

2. NU SKAL I LÆRE

- Om normer for køn og seksuel orientering
- Hvordan man kæmper for lige rettigheder for alle

SÅDAN GØR DU

Eleverne præsenteres for læringsmålene, så de ved, hvad de kommer til at beskæftige sig med i forløbet. I kan med fordel vende tilbage til læringsmålene, når forløbet afsluttes og diskutere, om I har lært det, der nævnes her.

3. ØVELSE: HVAD ER LGBT?

VED I, HVAD LGBT STÅR FOR?

– snak om det to og to

4. HVAD ER LGBT?

LGBT er en paraplybetegnelse for personer, der bryder med normer for seksuel orientering og køn.

PÅ ENGELSK

Lesbian, Gay, Bisexual
and Transgender

PÅ DANSK

Lesbiske, bøsser, biseksuelle
og transpersoner

I Danmark bruges LGBT ofte med et plus bagefter, eller med flere bogstaver bagefter – hvordan kan det være?

SÅDAN GØR DU

- Læs ordbogen grundigt inden, så du er helt klar over, hvad bogstaverne dækker. Du finder ordbogen under Del 4.
- Du kan med fordel tegne en streg mellem LGB og T på tavlen for at tydeliggøre forskellen på de tre første bogstaver, der henviser til seksuelle orienteringer og T'et, som henviser til kønsidentiteter.
- Herefter kan du sætte de andre bogstaver på bogstavrækken.

I dag bruges den længere betegnelse LGBTQIA+ oftere og oftere, for at gøre betegnelsen så inkluderende og omfavnende som muligt. Mange mennesker oplever, at deres køn og seksuelle orientering er mere flydende, end bogstaverne lægger op til. Plusset til sidst signalerer, at der er mange flere betegnelser udover dem, som bogstaverne dækker over. Q, I og A står for queer, interkønnede og aseksuelle. Læs mere om de forskellige begreber i ordbogen i Del 4.

CENTRALE POINTER

Nogle af LGBT + ordene handler om seksuel orientering (LGB), og nogle om køn (T). Køn og seksuel orientering er ikke det samme og har ikke noget med hinanden at gøre. Under hvert bogstav er der ligeså mange varianter af mennesker og personligheder, som der findes blandt ciskønnede, heteroseksuelle personer. Der findes fx mange måder at være transperson på – nogle identificerer sig med ét køn, mens andre er ikke-binære, hvilket vil sige, at de ikke identificerer sig med et bestemt køn.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

At det ikke er til diskussion, om LGBTQIA+ personer findes og om de har ret til at blive behandlet lige. Undgå at tonen i klassen bliver latterliggørende overfor 'de mange bogstaver'. Husk også, at der allerede er elever i klassen, der bryder med normer for køn og seksuel orientering - også selvom du ikke ved det eller kan se det på dem.

5. LGBT I FILM OG TV

TAL TO OG TO OM FILM OG TV-SERIER, HVOR DER ER LGBT-KARAKTERER MED:

- Var de hoved- eller bipersoner?
- Blev de fremstillet negativt eller positivt?
- Hvad kan man ellers sige om karaktererne?

SÅDAN GØR DU

Opfølgende spørgsmål til klassen, når I samler op i plenum:

- Ender det godt for karaktererne? Eller ender det dårligt (med fx død, ensomhed, fængsel)
- Får man mere at vide om deres identiteter/personligheder/interesser? Bliver karaktererne fremstillet som hele mennesker eller som stereotyper?
- Er det noget, alle ser? Har alle i Danmark set SKAM, fx?
- Ud fra elevernes eksempler, så snak videre om, hvorvidt eksemplerne har noget tilfælles, fx; hvis alle eksemplerne er fra USA, hvis alle eksemplerne er fra de seneste par år (eller fra mange år siden), hvis alle karaktererne er hvide, hvis deres karakter kun har det formål at være LGBT'er, har en diagnose, mangler venner, er blevet smidt ud hjemmefra. Tal om, hvad det har af negative konsekvenser, når vi kun ser LGBT+ personer fra én del af verden, eller med én bestemt hudfarve.

CENTRALE POINTER

Vi lever i et samfund, hvor der er ret dårlig repræsentation af LGBT-personer i medierne, blandt politikere, i familier og i skoler. Derfor er det ofte sjældent, at vi hører om LGBT-personer.

Når vi så hører om LGBT-personer, er det ofte på en negativ, andetgørende eller latterliggørende måde. Mange LGBT-karakterer på film og tv er ofte reduceret til kun at have en funktion i plottet i kraft af, at de er LGBT og ofte handler deres historie om, at det er hårdt og svært for dem at springe ud eller, at de har svært ved at få en kæreste.

Der findes få eksempler på positiv repræsentation af LGBT-personer i danske medier, og der er generelt langt imellem de nuancerede fortællinger, som når bredt ud. Hvis eleverne fx nævner Fucking Åmål (Sverige, 1997) og SKAM (Norge, 2017-18), så kan I tale om, at det er mærkeligt, at der er gået 20 år mellem, at der er blevet produceret skandinaviske medieprodukter, der

både har en bred appel og en nuanceret skildring af LGBT-personer. I begge eksempler er karaktererne i øvrigt hvide og cispersoner.

I kraft af internettet er det heldigvis blevet nemmere at finde frem til forskellige LGBT-historier, og det er også blevet nemmere at producere noget selv og fx lægge det på YouTube. På den måde kan både seere og film- og tv-skabere være med til at forandre den måde LGBT-personer ses på.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Det er ikke pointen, at I skal diskutere, hvorvidt det er sandt, at LGBT-personer oplever diskrimination, om det er okay at være homoseksuel eller, om det er okay at råbe skældsord efter hinanden, når det "bare er for sjov". Disse emner er ikke til diskussion – normerne er.

6. NORMER OG RETTIGHEDER

NORMER

Hvilke forventninger fællesskabet og samfundet har til dig, dit udseende og opførelse

RETTIGHEDER

Hvad du har ret til politisk og juridisk
- eller ikke ret til!

SÅDAN GØR DU

Uddyb kort forskellen på normer og rettigheder, og forklar eleverne, at de snart kommer til at lave en øvelse, hvor det bliver mere tydeligt for dem, hvad de to begreber dækker over.

7. NORMER OG RETTIGHEDER

SE NORM- OG RETTIGHEDSFILMEN

SÅDAN GØR DU

Inden I ser filmen, så bed eleverne lægge mærke til, hvad der bliver sagt og vist om normer og rettigheder og forskellen på de to begreber.

8. NORMER OG RETTIGHEDER

DISKUSSION

- Hvad bliver der sagt om normer og rettigheder i filmen?
- Hvordan bliver de forskellige pointer illustreret - hvordan er billedsiden?

SÅDAN GØR DU

Lad eleverne snakke sammen to og to om de to spørgsmål og lav en fælles opsamling, hvor de kan komme med eksempler. Bed dem om at være særligt opmærksomme på at beskrive, hvordan billedsiden spiller sammen med det, der bliver sagt. Eksempelvis bliver det, at virkeligheden er mere nuanceret illustreret med, at der zoomes ud fra en masse mennesker, som til sidst udgør et spørgsmålstegn.

9. NORMER OG RETTIGHEDER

BRAINSTORM OM NORMER OG RETTIGHEDER

SÅDAN GØR DU

Tegn en lodret linje tværs ned gennem tavlen og skriv overskriften "Normer" på den ene side og "Rettigheder" på den anden. Eleverne taler sammen to og to, og kommer med eksempler på normer og rettigheder.

CENTRALE POINTER

Vi er alle underlagt normer, bliver påvirket af normer og er med til at præge og ændre normer. Samtidig har vi også alle rettigheder fx menneskerettigheder, der er formuleret af FN. Nogle af disse - men ikke alle - er beskyttet af dansk eller international lovgivning.

Normer og rettigheder hænger sammen på den måde, at de ofte påvirker hinanden: Hvad der i vores samfund bliver opfattet og defineret som en ret afhænger af, at der er nogle normer i samfundet, som gør dette muligt - og samtidig kan det, at en ret er sikret juridisk og politisk være med til, at påvirke normer.

Det er ikke alle menneskerettigheder, som Danmark lever op til, og der er også dansk lovgivning, som direkte er i strid med

OPFØLGENDE SPØRGSMÅL TIL ELEVERNE

- Hvem har størst indflydelse på LGBT+ personers lige rettigheder med andre?
- Hvor kan vi se eksempler på normer og rettigheder i vores hverdag?
- Hvordan kommer de til udtryk?

menneskerettighederne - fx har transpersoner i Danmark ikke fuld autoritet til at bestemme over egen krop og personer, der er flygtet til Danmark forskelsbehandles økonomisk, juridisk, socialt og kulturelt.

I kan også tale om, at mange normer er knyttet sammen og påvirker hinanden: Hvordan vi bliver mødt af omverdenen og hvilke privilegier vi har, varierer meget fra person til person og ingen af os har kun én identitet. For eksempel vil normerne for køn spille sammen med andre normer for fx racegørelse og alder. Der er altså forskel på hvilke forventninger, der er til en hvid, 40-årig ciskvinde og til en 18-årig, sort ciskvinde.

Hvis I har svært ved at finde på eksempler, er her nogle. Se beskrivelse af eksempler på normerne i Del 4 i denne vejledning:

EKSEMPLER PÅ NORMER

Hvidhedsnorm, cis-heteronorm, kernefamilienorm, normen om at kroppe er funktionelle og uden fysiske eller mentale handicap, aldersnormer, krops- og skønhedsnormer, alkoholnormer, norm om kristendom/kulturkristendom, danskhedsnorm.

EKSEMPLER PÅ RETTIGHEDER

Retten til ligebehandling og frihed fra diskrimination uanset hudfarve, alder, køn, seksuel orientering eller handicap; ret til respekt for privatliv og familieliv; retten til at bestemme over sin egen krop; retten til at gå i skole; retten til abort; retten til at være fri for tortur. Læs fx mere om menneskerettigheder her: <https://faktalink.dk/titelliste/mere>

10. NORMER PÅ SPIL REJS DIG OP FRA STOLEN, HVIS DU ER ENIG

SÅDAN GØR DU

Lad eleverne sætte sig på en måde, så de kan rejse sig op fra deres stole, eller vende sig på en måde, så man kan se, at de fysisk forholder sig til dine spørgsmål. Du læser nedenstående spørgsmål op. Efter hvert spørgsmål skal eleverne bevæge sig, hvis de mener ja eller forholde sig stille, hvis de mener nej. Efter hvert spørgsmål eller når øvelsen er helt færdig, kan du følge op på øvelsen ved at spørge klassen, hvad de lagde mærke til: Hvornår var der mange, der rejste sig op? Hvornår var der få? Hvordan kommer de forskellige udsagn til udtryk i vores hverdag? Øvelsen er inspireret af Normstormerne, som også underviser i normkritik.

REJS JER OP, HVIS I ER ENIGE I DET UDSAGN, SOM JEG LÆSER OP

- I dag er det godt vejr (test-spørgsmål)
- Normer handler om måder at opføre sig på
- Der er findes mange normer om, hvordan drenge og piger skal opføre sig
- Der findes mange normer for, hvordan man skal se ud
- Alle drenge interesserer sig for fodbold
- Alle piger interesserer sig for makeup og tøj
- I Danmark er der en forventning om, at piger og drenge skal være kæresten med hinanden
- Normerne for, hvordan man skal være og se ud, er anderledes i dag, end de var for 100 år siden
- Jeg er vant til at se film, hvor en pige kysser med en dreng
- Jeg er vant til at se film, hvor en pige kysser med en pige
- I Danmark kan det være svært at have sin tro på Gud eller Allah i fred
- Jeg synes, det er rart, når folk har en mening om mig og min person uden at kende mig
- Min krop er min krop og den bestemmer jeg 100% over selv
- I samfundet er der forventninger til, hvilke typer personer jeg kan blive kæreste med
- Jeg kan altid se på en person, hvilken seksuel orientering den har
- Jeg er vant til at se en person, der kan gå i musikvideoer
- Jeg er vant til at se en person i kørestol i musikvideoer

CENTRALE POINTER

Der er mange normer i Danmark, blandt andet for køn, seksuel orientering, religion, familieformer, og interesser. Normerne kan være svære at få øje på medmindre, nogen bryder med dem. Normerne siger noget om vores forventninger til, hvordan 'de fleste' er og lever, men siger ikke noget om, hvordan virkeligheden er og hvordan mennesker faktisk lever deres liv.

Normer er foranderlige og menneskeskabte, og de ændrer sig over tid - og vi kan allesammen være med til at ændre dem. Mange normer gør det utrolig svært for mange mennesker at leve det liv, de ønsker uden at politikere, familiemedlemmer, chefer, lærere eller fremmede på gaden blander sig, gør nar af dem, fratager dem deres rettigheder, råber ad dem, ignorerer dem, og i værste tilfælde slår eller dræber dem. Det gælder både lokalt i Danmark og globalt.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Undgå at hænge enkelte elever ud, hvis de har en stærk holdning, men gør i stedet deres betragtninger mere generaliserbare, ved fx at sige "ja, der er mange/nogle, der har den holdning, men..". Nogle elever vil måske reagere på øvelsen ved at fjolle eller kommentere på hinanden, hvilket er meget forståeligt, men eleverne skal ikke kommentere på hinandens valg, og det er vigtigt, at stemningen ikke bliver latterliggørende.

11. KØN, KROP OG IDENTITET

SE FILMEN OM KØN OG SEKSUEL ORIENTERING.

SÅDAN GØR DU

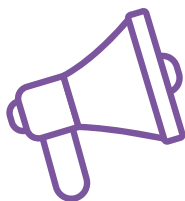
Svar på eventuelt opklarende spørgsmål efter, I har set filmen.

12. KØN, KROP OG IDENTITET

SE FILMEN "JAKOBS FORTÆLLING"

13. GRUPPEØVELSE: KØN, KROP OG IDENTITET

SE FILMEN OM JAKOB IGEN OG LÆG MÆRKE TIL, HVILKE NORMER OG FORVENTNINGER JAKOBS OMGIVELSER HAR TIL HANS:

- Kønsidentitet/følelse
- Krop
- Kønsudtryk
- Tildelte køn
- Seksuelle orientering

SÅDAN GØR DU

Eleverne inddeles i grupper á 3-4 personer og hver gruppe får udleveret elevarket med modellen for køn (Elevark 1, se Del 6). Efter I har set filmen anden gang, diskuterer eleverne i grupperne, hvorefter du samler op på gruppernes refleksioner i plenum i den rækkefølge, som de står i.

CENTRALE POINTER

Omverdenen har mange forventninger til og antagelser om Jakob, som ikke stemmer overens med, hvordan han faktisk er og har det. Normerne for de forskellige faktorer - kønsidentitet, krop, kønsudtryk, tildelt køn og seksuel orientering - spiller sammen og overlapper i omverdenens forventninger til Jakob. For eksempel bliver det tydeligt i filmen, at normerne for tildelt køn og

kønsudtryk ofte kædes sammen med antagelser om seksuel orientering: Jakob er tildelt kønnet pige, udtrykker sig maskulint og hans klasse antager, at han er lesbisk.

Køn og seksuel orientering er blot to ud af mange aspekter ved vores identitet. De forskellige aspekter ved vores identitet og erfaringer i livet har afgørende betydning for, hvordan vi oplever verden, hvordan vi bliver mødt af omverdenen, og hvilke muligheder og udfordringer vi har. Vi har fx alle forskellige aldre (som ændrer sig), hudfarver, etniciteter, religiøse tilhørsforhold og mentale og fysiske variationer (som også kan ændre sig). Vi er også alle mere og andet end vores identiteter; vi er fx venner, søskende, forældre, kollegaer og klassekammerater. Vi har drømme, fritidsinteresser og følelser. Det gør os alt

sammen til hele mennesker, og vi har alle ret til at blive mødt af omverdenen, som hele mennesker.

Det positive ved, at Jakobs lærer tager emnet op i klassen, er, at der kommer fokus på forskelsbehandling og diskrimination. Ulempen er, at det foregår som en værdi-diskussion om LGBT'er, køn og seksuel orientering "hen over hovedet" på LGBT-personer i rummet. Der er ingen, som bryder sig om at blive reduceret til et samtaleemne eller at ens identitet bedømmes og diskuteres. Det er mere hensigtsmæssigt at diskutere normerne og hvordan de påvirker os.

Læreren i klassen, og hele skolen, kunne have forebygget denne situation ved at gøre det tydeligt at inklusion af minoriteter, som LGBT-personer, er vigtig for skolen, og at normer og antidiskrimination er noget, man arbejder aktivt med. Det kunne fx være ved, at minoriteter får større synlighed og bedre repræsentation

i den generelle undervisning både sprogligt og indholdsmæssigt. Det kunne også være ved at nuancere undervisning i køn, krop og seksualitet, benytte kønsneutralt sprog og have normkritiske sociale kontrakter med hinanden.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Diskussionen skal handle om, hvilke normer og forventninger der er til Jakob, og altså ikke om Jakob og hans identitet og hvad eleverne synes om ham. Eleverne kan komme til at fejlkønne Jakob, når de snakker om ham. Hold fast i, at han er en dreng, og at hans pronomen er 'han'. Støt eleverne ved at bekræfte og omformulere deres udsagn, som det fx gøres i videoen 'Normkritik i praksis'.

14. GRUPPEØVELSE: MINORITET OG MAJORITET

- Majoriteter er grupper i samfundet, som har mere magt og indflydelse end andre.
- Minoriteter er grupper i samfundet, som har mindre magt og indflydelse end andre.

I SMÅ GRUPPER, SKRIV NED OG SÆT OP PÅ TAVLEN:

- Kom med eksempler på minoriteter i Danmark?
- Hvad kendetegner minoriteters muligheder i Danmark?
- Kom med eksempler på majoriteter i Danmark?
- Hvad kendetegner majoriteters muligheder i Danmark?

SÅDAN GØR DU

Tegn en lodret linje tværs ned gennem tavlen og lav en overskrift på hver side: "Minoriteter" på den ene side og "Majoriteter" på den anden. Eleverne inddeles i små grupper á 2-4 personer og får udleveret post its. Eleverne skriver deres svar og refleksioner på sedlerne, som de sætter op på tavlen under hver af de to overskrifter, inden I samler op i plenum.

CENTRALE POINTER

At være minoriseret, og dermed tilhøre en

minoritet, er ikke altid et spørgsmål om antal men om, hvordan man bliver anset og behandlet, og hvilke rettigheder man har. Kvinder kan fx ses som en minoritet, selvom kvinder ikke er i mindretal, hverken i Danmark eller globalt set. Et andet eksempel er, at det kun er 20% af verdens befolkning, der racegøres som hvide. Alligevel har hvide mennesker, globalt set, meget mere magt og rigdom og bliver set som mere værdifulde, end personer, der racegøres som ikke-hvide, på grund af flere århundreders kolonisering, imperialismen og racisme. Hvidhedsnormen er dermed, både i Danmark og globalt, meget stærk.

Desuden hænger forskellige former for undertrykkelse sammen og påvirker hinanden, og det er ikke muligt at adskille undertrykkelse på baggrund af køn fra andre typer undertrykkelse. Dermed er en hvid, ciskønnet heteroseksuel middelklasse-kvinde i højere grad en del af majoriteten end en brun, ciskønnet heteroseksuel arbejderklasse-mand.

Hvis du har mange privilegier og passer ind i mange normer, tænker du måske ikke over visse aspekter ved din identitet. Dermed er der stor forskel på, hvordan en hvid, ung, transkønnet bøsse, som Jakob, oplever verden og hvordan verden møder ham i forhold til, hvordan en anden LGBT-person – fx Hamid eller Nor – oplever verden og bliver mødt. De fleste af os oplever både at have privilegier på nogle punkter, og ikke have dem på andre.

EKSEMPLER PÅ MINORITETER

- Kvinder; fx kvinder i 'mandefag', kvinder i politiske udvalg, kvinde som køn.
- Religiøse personer, som bryder med den kulturkristne norm i Danmark; fx muslimer og jøder.
- Personer med funktionsvariationer/handicap; fx kørestolsbrugere, personer med angst og depression, personer med kroniske smerter eller sygdomme.
- Flygtninge, immigranter og andre; som fx ikke har samme juridiske og sociale rettigheder som personer med dansk statsborgerskab.
- LGBT + personer; herunder ikke-binære transpersoner, interkønnede, aseksuelle, queerpersoner m.m.
- Racejorte ikke-hvide personer med brun/mørk/sort hudfarve; som udsættes for racisme i Danmark.
- Transnationalt adopterede; som er blevet tvunget til at migrere fra deres førstefamilie og oprindelsesland uden deres samtykke, og som udsættes for racisme i Danmark.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Det at 'tilhøre' eller 'være' en minoritet er ikke naturgivent. Det er en proces, der er samfundsskabt, og derfor er det en god idé at tale med eleverne om minorisering og at nogle mennesker minoriseres i vores samfund.

Husk også, at minorisering og majorisering handler om strukturel magtfordeling. Derfor er majoriteter stadig majoriteter, selvom de opholder sig steder eller er i situationer, hvor de er i undertal. For eksempel vil en hvid person stadig være en del af majoriteten, og have den magt og de privilegier der følger med, selvom personen opholder sig i en forsamling eller et land, hvor flertallet er racejorte brune og sorte personer.

EKSEMPLER PÅ MINORITETERS MULIGHEDER I DANMARK

- Har begrænset magt og indflydelse samt mindre synlighed
- Oplever at deres liv er til diskussion og at deres rettigheder kan tages fra dem
- Udsættes for krænkelser, usynliggørelse, forskelsbehandling og hadforbrydelser
- Oplever oftere mistrivsel og minoritetsstress
- Mobbes og holdes uden for fællesskaber
- Har begrænset adgang til og mindre repræsentation i samfundet, politisk, sportsligt, på arbejdsmarkedet og i offentlige rum, pladser og bygninger.
- Kan finde fællesskaber og skabe forandring sammen med andre, der oplever samme eller lignende undertrykkelse

EKSEMPLER PÅ MAJORITETER

Mænd, kristne, heteroseksuelle, cispersoner, hvide personer, personer uden handicap.

EKSEMPLER PÅ MAJORITETERS MULIGHEDER I DANMARK

- Oplever at de nemt passer ind i situationer og steder
- Genkender sig selv i medier, film, sange, reklamer og aviser
- Genkender sig selv i politiske debatter og indlæg
- Kan fysisk komme ind i offentlige og private bygninger, rum og kultursteder
- Er i mindre risiko for overfald, forskelsbehandling, krænkelse og usynliggørelse
- Har større chancer for at få et job og avancere
- Bliver lyttet til og respekteret - bliver valgt først
- Har mulighed for at værdisætte andre og dømme andre ude eller inde
- Har kontrol over egen situation og flere valgmuligheder
- Kan gøre en stor forskel for og med minoriserede personer ved at være tydelige allierede og ved aktivt at ændre på normer og rettigheder, så de kommer flere mennesker til gode

15. GRUPPEØVELSE: MINORITET OG MAJORITET

Se filmen om Hamid

I SMÅ GRUPPER, FIND KLIP OG BILLEDER, DER VISER FØLGENDE:

- Hvilke minoritetsgrupper er repræsenteret i filmen, og hvordan overlapper de?
- Hvilke normer er der på spil omkring Hamid?
- Hvem hjælper Hamid og hvordan?

SÅDAN GØR DU

Inddel eleverne i grupper á 3-4 elever og lad dem diskutere spørgsmålene, mens de gennemser filmen om Hamid på deres computere eller telefoner. Find filmen på medieplatformen (som eleverne skal arbejde i senere) på larmlgbt.dk eller på LGBT Ungdoms kanal på YouTube. I kan med fordel vælge at se filmen igen sammen og samle op på elevernes svar i plenum.

CENTRALE POINTER

Når man ikke ved, at der eksisterer andre, som har det ligesom en selv, så tror man, at man er forkert og er den eneste, der har det ligesom en selv. Vi

har alle brug for at være en del af fællesskaber, der ser os som hele mennesker. Hamid erkendte, at der måtte være andre homoseksuelle muslimer. Han koblede sig på fællesskaber, hvor han kunne møde andre mennesker, som ham selv. Mange muslimer, etniske minoriteter og folk, der racegøres som ikke-hvide, oplever desuden at blive udsat for racisme, islamofobi og usynliggørelse i mødet med LGBT-personer, der racegøres som hvide i Danmark.

I denne øvelse er der rig mulighed for, at du, sammen med klassen, gentager og samler op på de pointer om normer, magt og muligheder, som tidligere er gennemgået i materialet.

16. ØVELSE: MINORITETER I MEDIERNE

Gå på nettet, og led i aviser, sports- og ungdomsblade. Find et eksempel med tekst og billeder fra Danmark, hvor en minoritet er repræsenteret i en artikel eller historie om:

- Familie
- Sundhed
- Underholdning
- Kunst og kultur
- Arbejdsmarkedet
- Politik
- Religion

SÅDAN GØR DU

Inddel eleverne i grupper á 3-4 elever og lad dem finde eksempler på deres computere eller telefoner. Du kan også vælge at tage fysiske blade og aviser med, hvis du gerne vil foretage øvelsen udelukkende analogt. I stedet for at opsamle i plenum, så gå videre til næste slide/øvelse.

OPFØLGENDE SPØRGSMAÅL

Eleverne skal lægge mærke til, hvordan minoriteter repræsenteres i medierne. Har de fx mulighed for at udtrykke sig om andet end at tilhøre en minoritet? Er skildringen positiv eller negativ? Er minoritetspersoner forfattere og afsendere på historierne, eller er de kun med som kilder?

17. KLASSESNAK: MINORITETER I MEDIERNE

- Træk et spørgsmål
- Gå rundt mellem hinanden
- Svar på hinandens spørgsmål
- Byt spørgsmål
- Find en ny makker

SÅDAN GØR DU

Print Elevark 2 fra Del 6, klip spørgsmålene ud, og læg dem på et bord eller i en pose. Lad eleverne trække ét kort hver. Eleverne går rundt mellem hinanden og svarer på spørgsmålene på hinandens kort. Når de hver især har svaret, bytter de kort, og fortsætter med en ny person.

SPØRGSMAÅL

1. Hvad gør det ved minoriteters selvværd og selvopfattelse, ikke at se sig selv positivt og som hele mennesker i medie billedet?
2. Hvad gør det ved majoriteters selvværd og selvopfattelse, at se sig selv positivt og som hele mennesker i medie billedet?
3. Hvad gør det ved majoriteters opfattelse af minoriteter, at se minoriteter negativt og stereotyperet i medie billedet?
4. Hvad gør fjendebilleder ved folks opfattelse af sig selv og hinanden?

...Fortsættelse på næste side

5. Hvad gør det ved os som samfund, når der er meget snævre normer for, hvordan man kan føle og udtrykke sit køn?
6. Hvad betyder det for fællesskabet i en klasse, at nogle elever er 'usynlige' eller bryder med klasserummets normer?
7. Hvad betyder det for os som samfund, når nogle mennesker, fx muslimer eller transpersoner, bliver set som mindre værd end andre?
8. Hvad betød det for Jakob at opdage sig selv på internettet?
9. Hvad betød det for Hamid, at han troede, at han var den eneste homoseksuelle i moskéen?
10. Hvad er forskellen på at "høre til" og "passe ind"?
11. Hvad betyder det for dem af os med fysiske og mentale funktionsvariationer og handicap, at skoler og arbejdspladser er indrettet til folk, der ikke har fysiske og mentale funktionsvariationer og handicap?

CENTRALE POINTER

I medierne taler man ofte om og ikke med LGBT-personer. Når der fx bliver diskuteret i medierne, om det er okay, at råbe "bøsse-røv" eller om det er rimeligt, at transpersoner skal have ret til medicinsk behandling, gør man LGBT-personers liv og rettigheder til noget særligt, man kan have en holdning til i stedet for noget, der selvfølgelig bare skal respekteres. Denne mekanisme gælder i øvrigt for alle minoritetsgrupper i samfundet. Vi har alle behov for at se os selv, vores liv og vores identiteter skildret nuanceret i medier; fx i avisartikler, film, musikvideoer, sange, radio og tv.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Fokus skal rettes mod normerne og hvad man kan gøre ved dem, og ikke mod personlige holdninger selvom, at de selvfølgelig kan dukke op både blandt de elever, der har erfaringer med at bryde med normerne og blandt de elever, der har erfaringer med at passe ind i normerne.

AT HØRE TIL ELLER PASSE IND?

Vi har alle behov for at føle, at vi hører til – som er det modsatte af at passe ind. Når man hører til, så slapper man af og mærker, at man er ønsket og kan være sig selv. Når man passer ind, så gør man alt, hvad man kan for at lade som om, man er en anden, end den man er, for at leve op til andres forventninger til én. Når man passer ind, så er det oftest på majoritetens præmisser; dvs, man opfører sig, ser ud og synes det, som man kan mærke og se har en værdi i en gruppe.

18. KRÆNKELSE OG FORSKELSBEHANDLING

HVAD BETYDER DET AT KRÆNKE OG FORSKELSBEHANDLE?

19. KRÆNKELSE OG FORSKELSBEHANDLING

AT KRÆNKE

At krænke betyder at såre, skade eller overskride andres grænser. Enten personligt, voldeligt og/eller seksuelt.

AT FORSKELSBEHANDLE

At forskelsbehandle er at behandle folk dårligere end man ville behandle andre, på grund af deres identitet, fx køn, seksuel orientering, alder, etnicitet, religion.

20. GRUPPEØVELSE: KRÆNKELSE OG FORSKELSBEHANDLING AF NOR

I SMÅ GRUPPER, FIND KLIP OG BILLEDER, DER VISER FØLGENDE:

- Hvilke normer omgiver Nor på skolen i den lille by?
- Hvordan gør normerne Nor til "min egen værste fjende"?
- Hvilke normer på gymnasiet gør det lettere for Nor "at være mig selv"?

SÅDAN GØR DU

Du kan vælge kun at arbejde med Nors fortælling, eller du kan inddrage Hamids og Jakobs fortællinger, hvis I har været igennem de to fortællinger før. Inddel eleverne i grupper á 3-4 elever og lad dem diskutere spørgsmålene på slidet, mens de gennemser filmen om Nor på deres computere eller telefoner. Hvis du inddrager de to andre film, så lad grupperne undersøge, hvornår krænkelser og forskelsbehandling finder sted i enten Hamid eller Jakobs film. Alle grupper skal komme med filmklip-eksempler fra den film, de arbejder med. Lad grupper med forskellige film præsentere deres eksempler for hinanden og stille hinanden spørgsmål til, hvorfor de har valgt de filmklip, de har. Opsamling i plenum, hvor eventuelle tvivlsspørgsmål om forskellene på krænkelser og forskelsbehandling m.m., kan blive besvaret.

CENTRALE POINTER

Det er vigtigt, at I kommer frem til, at det er normerne, der er problemet og ikke Nor selv. Det er altså normer for køn, der gør det svært at have det køn, som Nor har, og ikke dét i sig selv at have det køn Nor har, der er problemet.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Vi ved ikke, hvilket pronomen (han/hun/den/de/hen), som Nor bruger, og det bliver heller ikke nævnt i filmen. Når man ikke ved, hvilket pronomen folk bruger, kan man fx undgå at sige personens pronomen, og i stedet sige deres navn. Mange mennesker bruger kønsneutrale pronomener, som fx 'den'. Tal gerne med eleverne om, at vi ikke ved, hvilket pronomen Nor bruger, men undlad at diskutere, hvad du eller eleverne tror det er, eller om det okay at bruge 'den' fremfor pronomener som 'hun' eller 'han'.

Nogle personer bruger rent faktisk 'den', som pronomen og det er vigtigt at respektere. Nogle personer bruger kønsneutrale pronomener, fordi det afspejler, at de hverken identificerer sig som mænd eller kvinder. Denne pointe nævnes i norm- og rettighedsfilmen, samt i videoen køn og seksuel orientering.

21. GRUPPEØVELSE: OPGØR MED NORMERNE

VÆLG EN ROLLE OG EN AF FILMENE OM ENTEN JAKOB, HAMID ELLER NOR:

1. Jakob, Hamid eller Nor
2. Klassekammerater og venner
3. Lærer, skoleleder, religiøse overhoveder
4. Forældre, andre voksne
5. Politikere, journalister, YouTubere, andre?

Hvad kan de hver især bidrage med? Hvordan kan de, sammen og hver for sig, skabe forandring?

SÅDAN GØR DU

Inddel eleverne i grupper á 5 personer. Lad én elev i hver gruppe vælge én af de fem positioner. Skriv den evt. ned på et stykke papir og sæt den fast på tøjet. De skal nu tale ud fra hver sin position. Opsamling i plenum.

CENTRALE POINTER

Normer er lettere at ændre, når mange forskellige aktører arbejder sammen hen imod et fælles mål. Det er dem højest oppe i hierarkierne – fx politikere, voksne – der har mere ansvar end dem nederst – fx den enkelte elev. Alle har dog mulighed for at skabe forandring og ændre normer. Der kan være en pointe i at tænke i dyre og billige, og kortsigtede og langsigtede løsninger

- hvad kan vi gøre her i klassen i dag?
Hvad kan vi arbejde på ændrer sig om 5 år?

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Rollerne skal ikke "spilles" – de skal altså ikke lave deres stemme eller mimik om, da dette hurtigt kan føre til latterliggørelse af problemstillingen og den position de repræsenterer. Undgå desuden, at du eller andre elever affejer forslag, som virker for 'radikale' eller umulige, som fx at vi holder op med at tildele køn ved fødslen. Eleverne må gerne tænke stort og ud af boksen.

22. OPGØR MED NORMERNE

HVAD ER EN AKTIVIST?

SÅDAN GØR DU

Lad evt. eleverne tale sammen to og to og diskutér i plenum.

CENTRALE POINTER

Aktivister laver "larm", fordi de ønsker at skabe sociale, kulturelle og politiske forandringer ved

hjælp af konkrete aktiviteter. Aktivisme er mange forskellige ting, og mange forskellige mennesker er aktivister. Nogle er kendte og andre mindre kendte. Nogle arbejder alene, men de fleste aktivister arbejder sammen med andre.

23. GRUPPEØVELSE: OPGØR MED NORMERNE

FIND OG VIS FOTOS ELLER FILMKLIP MED EKSEMPLER PÅ AKTIVISME

SÅDAN GØR DU

Inddel eleverne i grupper á 2-4 personer, og bed dem finde eksempler online eller fra hukommelse på aktivisme. Grupperne fremlægger deres eksempler for en makkergruppe med kort opfølgning i plenum.

Eksemplerne kan være plakater, musik, bannere, taler, film, TV, opslag på sociale medier, Youtube-videoer, blogs, demonstrationer i gaderne og debatindlæg i aviser og blade. Lad gerne eleverne komme med forskellige eksempler: Danske og internationale, nutidige og historiske, individer og grupper.

CENTRALE POINTER

Som aktivist kan man for eksempel:

- Arbejde frivilligt i en politisk forening
- Udtrykke sig med et politisk budskab gennem medier, kunst og musik
- Gøre en positiv forskel i sin idrætsklub (fx samle skrald ind)
- Gå med i en demonstration (fx for børnerettigheder eller klima)
- Tilslutte sig underskriftsindsamling eller en kampagne på de sociale medier
- Lave en støttefest eller et folkekøkken for at samle penge til en god sag
- Arrangere noget selv sammen med sine venner eller andre med samme mærkesag

24. LAV LARM FOR LGBT-RETTIGHEDER

LIGESTILLING. ANERKENDELSE. RETTIGHEDER. MEDBORGERSKAB

Skab jeres egne plakater eller graphic novels med billeder fra animationsfilmene

SÅDAN GØR DU

Fortæl eleverne om kampagnen og hvordan I som klasse kan bidrage til den:

I skoleåret 2019-20 kårer LGBT Danmark og Ungdomsbyen det allerbedste bud på en plakat eller en graphic novel, produceret af elever rundt om i Danmark.

Selvom konkurrencen slutter i maj 2020, så modtager vi fortsat gerne bidrag fra elever i hele landet og opfordrer generelt til, at I selv

laver lokale skolekampagner for lige rettigheder for alle.

I skal skabe plakater og graphic novels med lyde og billeder fra animationsfilmene som positivt opfordrer til, at vi udvider normerne, så der er plads til alle, som de er og for at forebygge mobning, forskelsbehandling og krænkelse.

25. SÅDAN LAVER I PLAKATER OG GRAPHIC NOVELS

HVER GRUPPE SVARER PÅ SPØRGSMÅLENE:

- Hvad er de vigtigste pointer fra animationsfilmene?
- Hvilke normer vil I påvirke, udfordre og ændre?
- Hvad skal budskabet være i jeres plakat eller graphic novel?
- Hvem er målgruppen for jeres plakat eller graphic novel?

SÆRLIGT OM PLAKATER:

Show it don't tell it: Brug ét stærkt billede med ét tydeligt budskab

SÆRLIGT OM GRAPHIC NOVELS:

Lav et storyboard i fire billeder som forberedelse

SÅDAN GØR DU

Eleverne inddeles i grupper á 2-4 elever med én computer til deling. Du kan vælge at afgrænse elevernes valgmuligheder i forvejen, ved at give hver gruppe en særlig målgruppe eller ved at bede dem om at tage udgangspunkt i én af animationsfilmene. Du kan også vælge at give dem en overskrift hver, som de skal arbejde ud fra. Det kunne fx være "normer for køn på vores skole" eller "heteronormer i medierne" eller "normer for køn og etnicitet i Danmark".

Når I samler op, kan eleverne vise deres produktioner for klassen, ved at sende et link til produktionen til dig på mail. Herefter kan du vise dem med projektor for alle. Husk, at tale om hvert enkelt produkt og hvordan det forholder sig til at bryde med normer og udvide normerne.

OPFØLGENDE SPØRGSMÅL

- Hvilke normer bliver udfordret her?
- Hvem er målgruppen og hvilke nye normer skal de kende?
- Hvad er budskabet?
- Hvilken handling kan målgruppen foretage sig eller ændre efter at have set den her plakat/graphic novel?

CENTRALE POINTER

Når eleverne udvikler egne graphic novels og plakater, er det vigtigt, at de fastholder fokus på normer, forandring og handling, og ikke på, at vi blot skal tolerere eller synes, at det er synd for nogle enkeltindivider. Når I samler op, er det derfor også vigtigt, at det er dét, der kommer i fokus. Hvis nogen alligevel koncentrerer sig om tolerance og enkeltindivider, så prøv at brede tematikken ud til at handle om normer. Nogle elever vil måske ønske at arbejde med andre normer end dem, der knytter sig til køn og seksuel orientering. Det er i sig selv en rigtig god idé, men i kraft af materialets fokus, kan du opfordre dem til at finde de måder, hvorpå forskellige normer, fx for udseende eller religion, knytter sig til normer for køn og/eller seksuel orientering.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Undgå at skabe et "dem" og "os". Brug formuleringen "dem af os, der...".

Pointen er ikke at tolerere nogle ukendte mennesker, som er uden for klasseværelset men at forvente, at der er mangfoldighed i klasseværelset, på skolen - og i samfundet.

26. BILLEDSKIFT I GRAPHIC NOVELS

DU HAR KUN 4 BILLEDER. VÆLG NØJE DE BEDSTE BILLEDSKIFT FRA:

- Handling-til-handling
- Objekt-til-objekt
- Fra nær til total
- Fra scene til scene
- Fra miljø til miljø

SÅDAN GØR DU

Hvis I mangler inspiration, kan I se denne video:

https://www.youtube.com/watch?v=Bs3SXRp0s_Q

26. VEJLEDNING TIL REMEDIERING OG MEDIEPLATFORM

SE VIDEOEN MED INTRODUKTIONEN TIL MEDIEPLATFORMEN

SÅDAN GØR DU

Introducér eleverne til medieplatformen på storskærm ved at se videoen med introduktionen. Hvis du har brug for yderligere hjælp, er der hjælp at hente i den detaljerede vejledning i Del 3 på næste side.

1. REMEDIERING AF FILMENE

Kort fortalt betyder remediering, at genbruge eller overføre elementer fra et medie til et andet. Medieplatformen er et tilbud om en forenklet måde at remediere de tre animationsfilm på til enten plakater eller graphic novel.

Medieplatformen skaber unikke muligheder for at udvælge et tema eller særlige normer i filmene. Processen giver nye erkendelser og lyst til handling - eksempel i en aktivistisk sammenhæng, som vi lægger op til her.

Disse medieplatforms-produktioner er meget enkle i sit endelige udtryk og der er grænser for kreativiteten. Fordelen ved det er, at det fastholder elevernes fokus på temaer og normer. Desuden er filmene indbygget i platformen, så eleverne nemt kan tilgå dem. De trækker bare relevante billeder og figurer ud af filmene til remediering til plakater eller graphic novels.

PROCESSEN

Processen er, at eleverne i filmoplevelsen identificerer sig med andre unge, og mærker hvilke normer, de ønsker at ændre.

I den efterfølgende praktisk-æstetiske proces, undersøger og reflekterer de over, hvad krænkelse og forskelsbehandling gør ved LGBT-personer gennem billeder og lyde.

I produktionen tilføjer de tekster, der orienterer sig mod handlinger og budskaber.

Processen vil konkretisere for eleverne, hvilke nuanceringer og ændringer af normerne, som de ønsker. Det skal samlet set gøre det attraktivt, at lave noget god og aktivistisk LARM for LGBT-rettigheder.

HVILKE NYE MEDIER KAN ELEVERNE REMEDIERE FILMENE TIL?

PLAKAT

I den praktisk-æstetiske skabelse af en plakat ud fra filmene prøver eleverne kræfter med at tydeliggøre budskaber til udvalgte målgrupper.

BRUG ELEVARK

For begge aktiviteter gælder det, at de med fordel tegner skitser og storyboards inden, når de brainstormer på ideer i grupper.

GRAPHIC NOVEL - EN BILLEDFORTÆLLING MED NY LYD

I den praktisk-æstetiske skabelse af en graphic novel prøver de kræfter med at fokusere på et tema eller en norm og give det et nyt udtryk, hvor nye lyde og stemninger indgår. De forholder sig altså normkritiske i en kreativ proces.

I arbejdet med medieplatformens multimodale værktøj bruger eleverne kreativitet og intelligens samtidigt. Det kan sætte kimen til fremtidige innovative løsninger på svære problemstillinger.

ANDRE PLATFORME OG INSPIRATION

Som sagt er der andre platforme og apps at "professionaliserer" elevernes kreative remedierings-udtryk på. Animationsfilmene ligger frit tilgængelige på LGBT+ Ungdoms kanal på YouTube til det formål - hvis det ønskes. Find god inspiration på SmåP.dk og Filmcentralen.dk. Det vigtigste er processen, og at så mange som muligt vil lave noget LARM for nye normer og LGBT-rettigheder. Vi modtager gerne alle slags produktioner, så længe LARM-logoet fremgår.

2. BRUG AF MEDIEPLATFORMEN

I FINDER MEDIEPLATFORMEN PÅ LARMLGBT.DK.

Medieplatformen er et enkelt værktøj til at skitsere ideer og udtryk. Brug den til korte produktioner eller som story boarding-værktøj.

Det første, der møder jer, er en lille introduktionsvideo til platformen, der giver klassen en forståelse for, hvad I skal i gang med.

FØR I GÅR I GANG

Eleverne opretter sig ved at skrive, hvilken skole de går på, deres klassetrin samt i hvilken by skolen ligger i. Herefter vælger eleverne, om de vil arbejde med plakat eller graphic novel. De kan godt arbejde med begge dele, men kun en af dem ad gangen. De vælger hvilken, ved at trykke på enten plakat eller graphic novel.

SÅDAN LAVER I EN PLAKAT:

1. Eleverne skriver en titel for deres plakat.
2. Svensknøgle-ikonet nederst til venstre på den mørke firkant, giver eleverne adgang til værktøjskassen. Processen er delt op i delpunkter fra a - g
3. a: Her kan eleverne enten vælge et billede fra en af filmene. Det gør de ved at trykke på "Vælg et billede fra en film". Herinde kan de vælge mellem de fire animationsfilm. De kan se filmene igennem med lyd for at vurdere hvilket billede, de synes, vil fungere bedst alt efter rammerne for deres kampagne. De vælger billede ved at trykke på knappen "Brug dette billede". Billedet hopper ud i værktøjskassen, hvor eleverne kan arbejde videre med billedet i de andre trin.
4. a: Eleverne kan også vælge et billede fra arkivet. Det er billeder, vi har lagt ind fra materialet. De vælger ved at trykke på et billede, som hopper ud i værktøjskassen.
5. b: Eleverne har mulighed for at vælge en avatar, som de synes giver mening i forhold til de rammer, plakaten skal bruges i.
6. c: Det er muligt at placere avartaren fire forskellige steder på plakaten.
7. d: Hvis eleverne synes, der skal siges noget af en avatar, så kan de vælge mellem fire talebobler.
8. e: Her skriver de teksten til taleboblen.
9. f: Her vælger eleverne skrifttype.
10. g: Når eleverne er tilfredse, trykker de "Gem".
11. Eleverne kan altid gå tilbage og ændre, hvis der er noget, de ikke synes fungerer helt, som de havde tænkt sig.
12. Når eleverne har gemt deres produktion, kommer de ud på hovedsiden igen. Her har de mulighed for at dele deres produktioner på forskellig vis med fire muligheder i øverste venstre hjørne.
13. Produktionerne gemmes automatisk, mens eleverne arbejder med plakater og graphic novels. På forsiden vises en liste over gemte produktioner, som er lavet på enheden (computer eller mobil). Hvis browser-cachen tømmes, slettes listen. Eleverne kan også vælge at bogmærke URL'en i browseren eller kopiere URL'en ved at trykke på papirklips-ikonet, hvis de vil genoptage arbejdet på et senere tidspunkt. Når eleven er færdig med produktionen, trykker de på "Del"-ikonet, og URL'en gemmes i et arkiv, som LGBT Danmark kan tilgå for at se produktionerne. Efter eleverne har sendt URL'en, er produktionen låst og kan ikke længere redigeres.
14. Hvis I, som klasse, vil deltage i konkurrence om bedste kampagne-materiale, skal eleverne trykke på ikonet for deling (share), hvor de kan sende materialet til LGBT Danmark og Ungdomsbyen.

SÅDAN LAVER I EN GRAPHIC NOVEL:

I det andet rum på medieplatformen kan eleverne skabe graphic novels på fire billeder ud fra filmmaterialet. Hver graphic novel vil altid starte med et introbillede med LARM-logo'et på og en selvvalgt titel på deres unikke produktion. Slutbilledet, når eleverne fremviser graphic novel via en projektor eller på computerskærmen, vil være det samme professionelle billede med LARM-logo m.m. som på animationsfilmene.

1. Eleverne skriver en titel på deres graphic novel.
2. Derefter vælger de et lydclip til deres produktion via node-ikonet. De kan kun vælge ét lydclip til hvert billede i deres graphic novel. Det er altid muligt for eleverne at ændre billedet, dets varighed, anvendt avatar (figur), osv. i deres arbejde undervejs i produktionen. Blot ikke lydsporet.
3. I det første billede, klikker eleverne på svensknøgle-ikonet for at kunne vælge det første billede til deres produktion. Processen er den samme, som ved plakatproduktionen, der er beskrevet ovenover.
4. Vær opmærksom på, at eleverne selv kan bestemme, hvor lang tid hvert billede skal vare.
5. Eleverne gemmer hvert billede efterhånden, som de bliver færdige med dem.
6. Eleverne skal skabe alle fire billeder. De kan ikke kun nøjes med fx 3 billeder. Når eleverne er færdige med deres produktion, gemmer de den på samme måde, som ved produktionen af plakater.
7. Bemærk: eleverne kan ikke printe deres graphic novels, som de kan med plakater ved at generere pdf-filer. Graphic novels deltager med plakater-forslagene på samme vis i konkurrence.

Hvis I ønsker at arbejde med plakater og graphic novels i andre programmer, så modtager vi stadig gerne jeres produktioner.

I skal blot sætte logoet eller titlen LARM / LARM for LGBT-rettigheder på jeres produktioner og sende dem til os på larm@lgbt.dk og larm@ungdomsbyen.dk.

Vi glæder os til at se elevernes mangfoldige bud og ønsker jer god lærings- og arbejdslyst!

LGBT DANMARK OG UNGDOMSBYEN

ALDERSNORMER

Normer om, hvad der er passende ift. forskellige aldre. Kommer fx til udtryk i lovgivning (at man først har stemmeret over 18 år), og i forventninger til livsfaser - fx at man som barn og ung er uansvarlig, at man som voksen er moden, og at man som gammel ikke kan være på arbejdsmarkedet.

ALKOHOLNORM

Normer for, hvordan man fester og hygger sig i Danmark er tæt bundet op på alkoholforbrug. Kan fx ses i festkultur, film og tv.

ASEKSUEL

At være aseksuel betyder, at man oplever meget lidt eller ingen seksuel tiltrækning - og hvis man gør, så har man sjældent eller aldrig lyst til at handle på den. Nogle aseksuelle oplever romantisk tiltrækning, hvilket betyder, at man kan holde af andre uden at være seksuelt tiltrukket af dem.

'AT SPRINGE UD'

'At springe ud' betyder at fortælle andre om sin seksuelle orientering eller kønsidentitet, fx at man er homoseksuel, heteroseksuel, biseksuel eller transperson. Vi lever i et samfund, hvor der er en forventning om, at man er heteroseksuel og ciskønnet, medmindre man 'springer ud'. De fleste, der ikke passer ind i cisheteronormen, oplever at skulle springe ud igen og igen, fx når de får nye venner, starter i et nyt job, og taler med sundhedspersonale.

BISEKSUEL

At være biseksuel betyder, at man kan blive seksuelt tiltrukket af og/eller forelsket i personer af forskellige køn.

CIS-HETERONORM/CIS-HETERONORMATIVITET

Ordet Cis-heteronorm/cis-heteronormativitet betegner de normer, vi har for, hvordan piger og drenge forventes at være - hvad der er en 'rigtig' pige og en 'rigtig' dreng. Fx at det er 'naturligt' at piger bliver forelskede i drenge og omvendt. Cis-heteronormen tager udgangspunkt i, at der kun findes to køn. Heteronormen betyder også, at man som

udgangspunkt altid tror, at folk er heteroseksuelle - medmindre de eksplicit giver udtryk for noget andet. Det kommer til udtryk ved, at mange ting i samfundet er kønsopdelte: Toiletter, arbejdsmarked, vennegrupper, legetøj, navne, passende farver, hårlængde, tøj (som også ses i fysiske afdelinger i tøjbutikker), fritidsinteresser, hvilke følelser man kan vise, osv.

CISPERSON

At være cisperson, ciskønnet eller cis vil sige, at man identificerer sig med eller oplever at passe med det køn, man blev tildelt ved fødslen. At være ciskønnet betyder, at der overvejende er overensstemmelse mellem ens kønsidentitet, kønsudtryk og det køn man blev tildelt ved fødslen.

Et eksempel kan være en person, der ved fødslen blev tildelt kønnet "kvinde" og samtidigt føler og identificerer sig som kvinde - alt sammen ifølge de herskende normer i Danmark og globalt, som dette materiale ønsker at nuancere og udvikle.

DANSKHEDSNORM

Danskhedsnorm er forventningen om, at "rigtige" danskere er personer med hvid hud, der er født i Danmark, har et såkaldt "dansk" navn og er (kultur)kristne. Danskhedsnormen kommer fx til udtryk i ideen om, at nogle værdier og traditioner er særligt danske og dermed mere værdifulde end andre (fx frisind, hygge, demokrati).

FEJLKØNNE

Man fejlkønner, når man antager, at en person har et andet køn end det, de har og fx bruger et andet navn eller pronomen om en person end det, de har valgt skal bruges om sig selv. Man fejlkønner fx en transperson, når man siger 'han' om personen, selvom personen er en kvinde og bruger pronomenet hun.

FOBI

At have en fobi mod noget betyder egentlig, at man er bange for noget, men når vi bruger det om mennesker, betyder det, at man har en negativ eller hadefuld holdning over for noget eller nogen. I forhold til LGBT+ kan der fx være tale om homofobi, bifobi, transfobi og femmefobi (had overfor personer med feminint kønsudtryk).

FUNKTIONSVARIATIONER

Funktionsvariationer er et begreb, der ofte bruges i stedet for handicap, fordi funktionsvariationer er mere neutralt beskrivende end handicap, der signalerer mangel eller noget negativt. Normen om at kroppe er funktionelle og uden fysiske eller mentale funktionsvariationer kommer til udtryk i forventningen om, at alle har en funktionel krop og sind. Det kan ses i bygninger uden ramper og elevatorer, i skolesystemet, på arbejdsmarkedet, m.m.

HADFORBRYDELSER

Hadforbrydelser eller 'hate crimes' udspringer af had eller fjendtlighed mod bestemte grupper. Gerningsmænd til hadforbrydelser opfatter sine ofre på en forenklet og negativ måde, som de mener kendetegner hele gruppen.

I perioden 2008-2017 blev mellem 3600 og 5000 personer i Danmark udsat for racistisk motiveret vold og mellem 1500 og 2500 ofre blev udsat for vold pga. seksuel orientering - hvert år. Hadforbrydelser på baggrund af racisme, religion eller seksuel orientering er i stigning. De fleste hadforbrydelser sker i offentligheden – på åben gade, i supermarkeder, pladser, parker, svømmehaller eller i offentlige transportmidler. Derfor undgår minoriteter visse offentlige steder.

Kilde: Det kriminalpræventive råds hjemmeside, april 2019.

HETEROSEKSUEL

At være heteroseksuel eller hetero betyder, at man kan føle sig seksuelt tiltrukket af og/eller forelsket i personer af det "modsatte" køn ud fra den forståelse, at der kun eksisterer to køn – mænd og kvinder. Nogle heteroseksuelle kan dog også af og til føle sig tiltrukket af andre køn.

HOMOSEKSUALITET

Homoseksualitet betyder, at man kan føle sig seksuelt tiltrukket af og/eller forelsket i personer af én "eget" køn - ud fra den forståelse, at der kun eksisterer to køn – mænd og kvinder. Nogle homoseksuelle kan dog også af og til føle sig tiltrukket af andre køn.

Kvinder kalder sig ofte for lesbiske, mænd ofte for bøsser.

HVIDHEDSNORM

Normen om, at det er mest 'naturligt', værdifuldt og ønskværdigt at have hvid hudfarve. Kommer fx til udtryk i begreberne "hudfarvet" plaster/tusser; at folk der racegjort som ikke-hvide bliver spurgt af folk, der racegøres som hvide, hvor de kommer fra og at folk, der er hvide, har lettere ved at få jobs, se sig selv genkendt i medier, osv.

INTERKØNNET/INTERSEX

At være interkønnet vil sige, at man er født med en eller flere fysiske variationer fx i kromosomer, gener, hormoner og/eller kropslige variationer fx i de reproduktive organer. Nogle interkønnede personer bliver kategoriseret som interkønnede ved fødslen, andre finder først ud af det senere og nogle får det aldrig at vide af sundhedspersonale eller familie. I Danmark opererer man ofte interkønnede babyer og børn uden deres samtykke, for at få deres kroppe til at passe i kategorien dreng eller pige.

Interkøn er ikke udtryk for sygdom, men en fællesbetegnelse for naturligt forekommende variationer af kønslige træk, der ikke lever op til samfundsskabte sociale normer og medicinske idealer for, hvordan hankønnede og hunkønnede kroppe ser ud. Interkøn er ikke udtryk for identitet eller seksualitet men fysiske træk, og interkøn er altid medfødt.

KERNEFAMILIENORM

Kernefamilienormen er forventningen om, at alle lever i eller har lyst til at leve i en kernefamilie bestående af en ciskønnet, heteroseksuel kvinde i et romantisk forhold med en ciskønnet, heteroseksuel mand og deres fælles børn. Forventningen om, at man skal bo sammen, være økonomisk afhængige af hinanden og være i et langvarigt romantisk forhold med børn for at være en familie. Kan fx ses i breve til hjemmet fra skoler, i bøger, film og serier og i lovgivningen, hvor folk, der er gift har flere fordele end folk, der ikke er, og hvor man kun kan være to juridiske forældre til et barn.

NORM OM KRISTENDOM/ KULTURKRISTENDOM

Norm om kristendom/kulturkristendom kommer til udtryk ved fejring af og fridage ved bestemte højtider (fx jul, påske), men ikke andre (fx eid, pesach), og i ideen om at nogle værdier er særligt kristne (fx medmenneskelighed).

KROPS- OG SKØNHEDSNORMER

Normen om, at man skal have en slank krop og at mennesker, der bliver betragtet som smukke, er mere værd. Mange skønhedsnormer hænger tæt sammen med andre normer, fx for køn og hudfarve.

KØNSIDENTITET/KØN

Kønsidentitet er en persons oplevede køn – dvs. hvilket køn, du føler dig som. De fleste har en meget klar oplevelse af, hvilket køn de har. Ingen andre end en selv kan afgøre dette. Derfor har hver enkel retten til selv at definere sit køn. Ens køn kan sagtens ændre sig i løbet af livet.

KØNSUDTRYK

Kønsudtryk handler om måden, hvorpå du udtrykker eller viser dit køn. Man kan for eksempel vise sit køn gennem tøj, frisurer, make-up, måder at bevæge sig på eller stemmeføring.

LGBTQ+

LGBTQ+ er en forkortelse for lesbiske, bøsser, biseksuelle, transpersoner og queer-personer. +’et står for, at der egentlig burde være mange flere bogstaver i rækken f.eks. A for aseksuelle, I for interkønnede, P for panseksuelle, osv.

MINORITETSSTRESS

Minoritetsstress kan forstås som det pres man udsættes for som minoritetsperson, når man konstant lever med risikoen og frygten for at blive ekskluderet, latterliggjort eller forskelsbehandlet. Minoritetsstress skal ikke forveksles med diagnosen stress.

NORMER

Normer er de uskrevne regler og forventninger, som påvirker vores forestilling om, hvad der er normalt og rigtigt – og hvad vi forventes at gøre og synes. Normer findes overalt i samfundet og i subkulturer. De er med til at sætte både uskrevne og skrevne regler for, hvad der er acceptabelt og ønskeligt i samfundet mht. fx personers identitet, livsvalg, adfærd og udtryk.

PRONOMEN

”Han”, ”hun”, ”hen”, ”de”, ”den”, ”hen” m.fl. er personlige pronomener eller stedord, som vi omtaler hinanden med. I Danmark benyttes rigtig mange forskellige pronomener, og alle har selv ret til at bestemme, hvilket pronomen de bruger om sig selv, og ønsker at andre skal bruge om dem.

RACEGØRELSE

Race er ikke en naturlig eller videnskabelig kategori men en samfundsskabt kategori, som har en reel betydning for menneskers muligheder og rettigheder, både juridisk, socialt og kulturelt. Det er racismen, der skaber racer og ikke omvendt. Den proces, der skaber og inddeler folk i racer, beskrives ofte som racialisering eller racegørelse, for at understrege, at race er resultatet af en proces; at race ikke eksisterer uden racisme.

Kilde: <http://baggrund.com/hvad-betyder-sorteliv/>

RACISME

Racisme er diskrimination og holdninger baseret på race, hudfarve, afstamning eller national eller etnisk oprindelse. I dag kommer racisme også til udtryk i forskelsbehandling ift. kultur og religion. Racisme er udtryk for en racistisk opfattelse af mennesker, hvor hvide mennesker (og hvid kultur) bliver set som mere værd end andre. Racisme kommer bl.a. til udtryk i lovgivning, udtalelser og handlinger som har negative effekter på personer, der racegøres som ikke-hvide, uanset afsenderens intention.

STIGMATISERE

At stigmatisere betyder at stemple en person med ’et negativt mærke’. Når man råber ”bøsse!” efter nogen, bruger man ordet bøsse som skældsord og siger dermed, at det er uønsket og latterligt at være bøsse, uanset om den person man råber efter, er bøsse eller ej. Man udelukker også at personer, der ér bøsser, kan være meget mere end blot bøsse.

TILDELT KØN

Begrebet tildelt køn bruges til at beskrive det køn, man tildeles ved fødslen af sundhedspersonale. I Danmark findes kun to kategorier for køn – dreng og pige – som også er juridiske køn, som staten registrerer alle personer med. Man definerer det oftest ud fra en vurdering af ens ydre kønsorganer. Indre kønsorganer, kønskromosomer og hormonniveauer kan også være en del af vurderingen. Der er faktisk meget stor variation i disse faktorer fra naturens side, som ikke afspejles i det binære kønssystem.

Det er vigtigt at benytte begrebet tildelt køn, eller køn tildelt ved fødslen, i stedet for fx "biologisk køn". I begrebet biologisk køn, ligger nemlig en forståelse af, at der kun findes to køn fra naturens side, men eftersom der findes enorm variation i, hvordan menneskers kroppe faktisk er, er dette begreb misvisende og opleves skadeligt af mange personer.

TRANSPERSON

At være transperson, transkønnet eller trans vil sige, at man ikke identificerer sig med eller oplever at passe med det køn, man blev tildelt ved fødslen. Et eksempel kan være en person, der ved fødslen blev tildelt kønnet 'kvinde' og føler og identificerer sig som mand. En transperson kan også være ikke-binær, dvs. en person som hverken identificerer sig som mand eller kvinde. Betegnelsen transseksuel opleves som stødende af mange transpersoner, og bør derfor undgås.

QUEER

Queer bliver brugt på flere forskellige måder og har flere betydninger. Queer bruges nogle gange som paraplybetegnelse for LGBT+ personer. Ofte bruges queer som betegnelse for en persons kønsidentitet og/eller seksuelle orientering. Personer, der bruger queer om deres køn og/eller seksuelle orientering, gør det ofte for at afvise traditionelle kategorier for køn og seksuel orientering.

HER ER LINKS OG BUD PÅ MATERIALER, HVOR DU KAN FINDE MERE VIDEN OM NORMKRITISKE TILGANGE I DIN UNDERVISNING. SKANDINAVISKE ANTOLOGIER

- I normens öga. Brade (ed) (Sverige, 2008)
- Seksualitet i skolen. Røthing & Bang Svendsen (eds) (Norge, 2009)
- Normkritisk pedagogik. Bromseth & Darj (eds) (Sverige, 2010)
- Åbne og lukkede døre. Kirk, Scott, Siemen & Wind (eds) (Danmark, 2010)
- Skola i normer. Martinsson & Reimers (eds) (Norge, 2014)
- Køn, seksualitet og mangfoldighed. Hansen & Nielsen (eds) (Danmark, 2016)
- Upassende opførsel. Ananda Lodahl (Danmark, 2018)

GRATIS SKANDINAVISK UNDERVISNINGS- OG METODEMATERIALE

- BRYT! RFSL Ungdom (Sverige, 2009): <https://rfslungdom.se/produkt/bryt/>
- Riv Gjerdene! Skeiv Ungdom (Norge, 2015): https://drive.google.com/file/d/1ziMkyjd0YbJ_2Rz9NqtyHb5B_ZMNsKv4/view
- LGBT og menneskerettigheder. Amnesty International (Danmark, 2015): <https://amnesty.dk/undervisning/bestil-undervisningsmaterialer/lgbt-og-menneskerettigheder>

EKSTERN UNDERVISNING TIL UDSKOLINGEN

- Normstormerne: Et samarbejde mellem AIDS-Fondet, LGBT+ Ungdom og Sex & Samfund. Kan bookes gratis i København og Aarhus Kommune
- Outreach: Sabaah
- Spektrum, LGBT+ Nordjylland

HJEMMESIDER

Almindelig.com og killjoy.dk har begge artikler og blogindlæg på dansk om LGBTQ-rettigheder og normkritik, tjek fx disse artikler om anerkendelse af transpersoner: <http://www.almindelig.com/sadan/> <https://killjoy.dk/da/Vidensbank/10-hurtige>

OM LGBT-HISTORIE I DANMARK

<http://lgbt.dk/om-os/historie/>

Rapporter om internationale LGBT-vilkår: <https://www.ilga-europe.org/resources/ilga-europe-reports-and-other-materials>

ORGANISATIONER OG FORENINGER

Der er mange organisationer og foreninger i Danmark, der arbejder imod diskrimination og for minoritetspersoners rettigheder - fx Amnesty International, Adoptionspolitisk Forum, Black Lives Matter Denmark og Mino Danmark. De organisationer og foreninger vi nævner herunder, arbejder specifikt for LGBT-personers vilkår:

LGBT Danmark: <http://lgbt.dk/>

Sabaah: <http://sabaah.dk/>

LGBT+ Ungdom: <https://lgbtungdom.dk/>

Transpolitisk Forum: <https://www.facebook.com/transpolitiskforum/>

TransAktion: <https://www.facebook.com/TransAktion/>

LGBT Asylum: <https://lgbtasylum.dk/>

Intersex Danmark: <https://www.intersexdanmark.com/>

Foreningen for Aseksuelle i Danmark: <http://aseksuelle.dk/>

Foreningen for støtte til transkønnede børn: <https://www.fstb.dk/>

Copenhagen Pride: <http://copenhagenpride.dk/#!/da/home>

MIX Copenhagen LGBTQ Film Festival: <http://www.mixcopenhagen.dk/>

ELEVARK 1 MODEL FOR KØN OG SEKSUEL ORIENTERING (SLIDE 13)**HVAD ER KØN MODEL KAN FINDES PÅ SIDE 32****ELEVARK 2 DISKUSSIONSEMNER TIL ØVELSE OM MINORITETER I MEDIERNE (SLIDE 17)****SPØRGSMÅLENE TIL DISKUSSION KAN FINDES PÅ SIDE 33****ELEVARK 3 STORYBOARD TIL PLAKAT****OPSTIL NOGLE RUBRIKKER OG INDSÆT LARM-LOGOET
UDFYLD DETTE, FØR I PRODUCERER JERES PLAKAT**

- Gruppens navne:
- Hvilke normer vil I påvirke?
- Hvem er målgruppen?
- Hvilket billede fra hvilken film vil I bruge?
- Hvad er jeres budskab i flere ord?
- Skriv budskabet kort: Som fx et udråb, et slogan eller en overskrift.
- Hvad vil I have målgruppen til at gøre? Fx Bakke op, stoppe med noget, komme hen til et sted?
- Hvem er I som afsender? Kan være fiktiv.

ELEVARK 4 STORYBOARD TIL GRAPHIC NOVEL**OPSTIL RUBRIKKER TIL AT UDFYLDE TEKST I (NOTER)**

Indsæt 4 mindre ruder, ligesom på medieplatformen, hvor de kan skitsere et storyboard
Indsæt Larm-logoet

TIL TEKSTBOKSE

Udfyld dette:

Gruppens navne:

Hvilke normer vil I påvirke?

Hvem er målgruppen?

Hvilke væsentlige pointer fra filmen vil I have med?

Hvad skal de evt. tale om i taleboblerne?

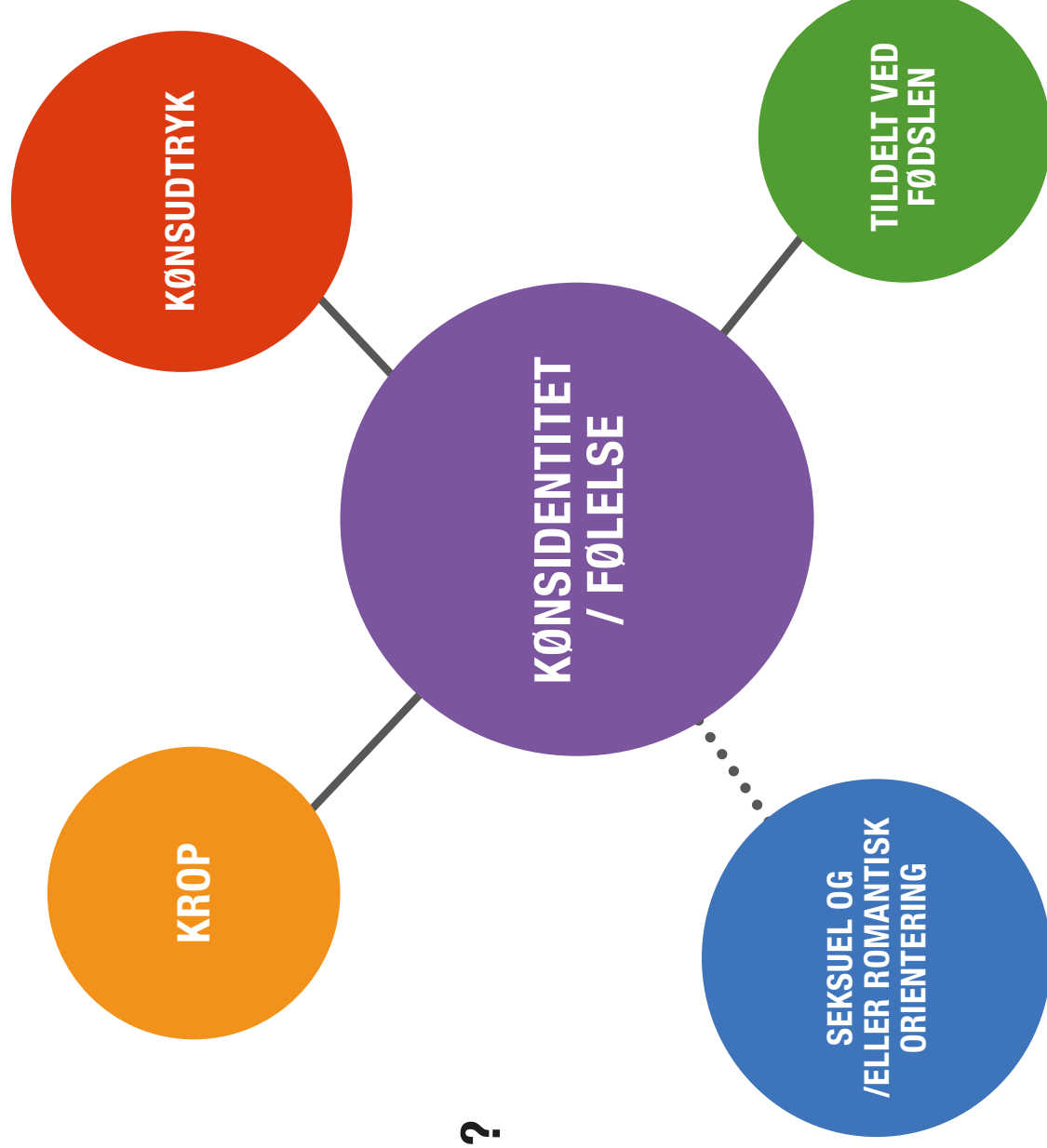
Hvad er jeres budskab med historien?

Hvad er titlen?

TIL GRAPHIC NOVEL

Skitsér jeres ideer her:

HVAD ER KØN?

PRINT, KLIP UD, OG LAD ELEVERNE TRÆKKE ET SPØRGSMÅL

Hvad gør det ved minoriteters selvværd og selvopfattelse, ikke at se sig selv positivt og som hele mennesker i mediebilledet?

Hvad gør det ved majoriteters selvværd og selvopfattelse at se sig selv positivt og som hele mennesker i mediebilledet?

Hvad gør det ved majoriteters opfattelse af minoriteter at se minoriteter negativt og stereotypet i mediebilledet?

Hvad gør fjendebilleder ved folks opfattelse af sig selv og hinanden?

Hvad gør det ved os som samfund, når der er meget snævre normer for, hvordan man kan føle og udtrykke sit køn?

Hvad betyder det for fællesskabet i en klasse, at nogle elever er 'usynlige' eller bryder med klasserummets normer?

Hvad betyder det for os som samfund når nogle mennesker, fx muslimer eller transpersoner, bliver set som mindre værd end andre?

Hvad betød det for Jakob at opdage sig selv på internettet?

Hvad betød det for Hamid, at han troede, at han var den eneste i moskéen?

Hvad er forskellen på at "høre til" og "passe ind"?

Hvad betyder det for dem af os med fysiske og mentale funktionsvariationer og handicap, at skoler og arbejdspladser er indrettet til folk, der ikke har fysiske og mentale funktionsvariationer og handicap?

DEL 7 - BILLEDEGALLERI

